

בעניין:

1. זאהר, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
2. עלי, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
3. עבד אללטיף, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
4. גואד, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
5. אסאמה, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
6. קוצי, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
7. פיצל, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
8. מחמד, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
9. מוחמד, ת"ז, פלסטיני תושב השטחים הכבושים
10. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר –
ע"ר מס' 580163517

ע"י ב"כ עוה"ד תהילה מאיר ואח'
מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל': 02-6283555; פקס: 02-6276317
דוא"ל: t.meir@hamoked.org.il

העותרים

- נ ג ד -

המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית

ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טל': 073-3925590; פקס: 02-6467011
דוא"ל: HCJ-dep@justice.gov.il

המשיב

תגובה מטעם העותרים

1. עניינה של העתירה במניעת הכניסה הגורפת של חקלאים פלסטינים למרחב התפר מאז פרוץ המלחמה ביום 7.10.2023. בעתירה התבקש צו על תנאי שיורה למשיב ליתן טעם "מדוע לא יבוטלו, או לכל הפחות יצומצמו למידה סבירה, ההגבלות הגורפות המוטלות על כניסתם של חקלאים פלסטינים למרחב התפר מאז פרוץ המלחמה ביום 7.10.2023".
2. בתגובה המקדמית לעתירה נטען כי "ביום 29.5.24 התקבלה החלטה של המפקד הצבאי לפיה **תתאפשר כניסה הדרגתית ומבוקרת של חקלאים למרחב התפר** בגזרת אפרים ומנשה... כך נקבע כי **בשלב הראשוני תתאפשר כניסה לצרכי חקלאות הדורשת עיבוד יום-יומי... בשלב זה, הוחלט על פתיחה מדורגת של חמישה שערים...**" (סעיף 14, ההדגשות הוספו, ת.מ.). על רקע זה נטען כי התשתית העובדתית העומדת ביסוד העתירה השתנתה וצפויה להשתנות שוב, והמשיב ביקש שהעתירה תימחק,

ולחלופין שיתאפשר לו "לשוב ולעדכן את בית המשפט הנכבד בדבר התקדמות יישום החלטתו מיום 29.5.24 ומתווה פתיחת השערים וזאת עד ליום 5.9.24" (סעיפים 19-20).

3. כלומר, מהתגובה המקדמית משתמע כי ביום 29.5.2024 התקבלה החלטה על קיום מתווה רב-שלבי שבמסגרתו המשיב ישוב ויאפשר לחקלאים להיכנס למרחב התפר כבעבר, וכי הסדרת הכניסה של חקלאים העוסקים בעבודה חקלאית **יומיומית** אל מרחב התפר, דרך חמישה שערים חקלאיים, היא **השלב הראשון** במתווה.

4. בתגובת העותרים מיום 2.7.2024 הוסבר כי על אף שבתגובה המקדמית נטען כי התקבלה החלטה על "כניסה הדרגתית" של חקלאים למרחב התפר, בפועל בשלב זה כל שהוחלט הוא לאפשר את כניסתם של כ-500 חקלאים העוסקים בעבודה חקלאית יומיומית למרחב התפר, דרך חמישה שערים חקלאיים, ובהמשך הדרך לשקול את פתיחתם של שערים חקלאיים נוספים. בתגובת העותרים נטען כי החלטה המשיב לאפשר לכמה מאות חקלאים העוסקים בעבודה חקלאית יומיומית להיכנס למרחב התפר אינה מהווה שינוי מהותי בתשתית העובדתית העומדת בבסיס העתירה ואינה מייתרת את העתירה.

5. ראשית, הוסבר כי העתירה עוסקת בעצם האיסור הגורף על כניסתם של כלל החקלאים למרחב התפר, וכי ההחרגה של מיעוט קטן של חקלאים מהאיסור הזה אינה נותנת מענה לסעד שהתבקש בעתירה. בנוסף הוזכר כי העתירה עצמה כבר מתייחסת לכך שישנם מספר קטן של חקלאים שעוסקים בעבודה חקלאית יומיומית ומורחגים מההגבלה הכללית על כניסתם של חקלאים למרחב התפר, ומבהירה כי הסדר זה אינו מספק, כיוון שהוא מותיר את הרוב המכריע של החקלאים ללא אפשרות לגשת לאדמותיהם ולעבדן.

6. שנית, בתגובה הוזכר כי בעתירה הובהר כי על פי תצהיר התשובה שהגיש המשיב בבג"ץ 6896/18 **טעמה נ' המפקד הצבאי בגדה המערבית** (להלן: **בג"ץ טעמה**), למעלה מ-95% מהאדמות החקלאיות שבמרחב התפר משמשות לגידול עצי זית, כך שאפילו אם היה מתאפשר **למאה אחוז** מהחקלאים שמגדלים גידולים חקלאיים אחרים, מלבד עצי זית, להיכנס למרחב התפר, היה מדובר על הסדרת הגישה אל פחות מ-5% מהאדמות החקלאיות שבמרחב התפר (נתון זה הוזכר גם בפסק הדין בבג"ץ טעמה, בסעיף 10 לחוות הדעת של כב' הנשיאה חיות). בנוסף נטען בתגובה כי עד לקבלת ההחלטה על מניעת הכניסה הגורפת למרחב התפר, ביום 7.10.2023, ניתן להעריך כי מספר ההיתרים התקפים לצרכים חקלאיים עמד על כ-20,000, בעוד כעת מדובר על מאות בודדות של היתרים בלבד.

7. עוד הוזכר בתגובת העותרים כי כבר במסגרת ההליכים הקודמים בנושא מניעת הכניסה הגורפת למרחב התפר המוחלט מאז יום 7.10.2023 – בג"ץ 7945/23 **גאנס נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית** ובג"ץ 8112/23 **רדואן נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית** – המשיב הודיע בתגובתו המקדמית כי "בכל הנוגע לחקלאות הדורשת טיפול יום יומי, פועל המת"ק בהתאם לפניות שמתקבלות, להנפקת היתרים ל"צרכים אישיים" במקרים המתאימים ולאחר בחינה פרטנית" (סעיף 51), והרושם שנוצר מהדברים הוא שכניסתם של החקלאים העוסקים בחקלאות יומיומית אל מרחב התפר התאפשרה כבר אז. על כן, קשה לקבל את טענת המשיב כי ההחלטה לאפשר לחקלאים העוסקים בעבודה חקלאית יומיומית להיכנס למרחב התפר מהווה שינוי בתשתית העובדתית העומדת בבסיס העתירה, וכי דין העתירה להימחק בשל שינוי זה במצב הדברים.

8. לאחר מכן הוגשו מספר הודעות עדכון ותגובות מטעם המשיב, במסגרתן ביקש המשיב להגיש עדכונים נוספים לגבי ההתקדמות של "מתווה פתיחת השערים". העותרים התנגדו לכך מספר פעמים והבהירו בתגובותיהם כי אין כל טעם בהגשתן של הודעות עדכון נוספות בנושא פתיחת השערים, כל עוד לא מתבטלות ההגבלות שהחיל המשיב על כניסתם של כלל החקלאים למרחב התפר.

9. בסעיף 26 לתגובת העותרים מיום 11.11.2024 צוין כי העותרים אינם מתנגדים לבקשת המשיב להגיש הודעת עדכון נוספת עד ליום 5.1.2025, כל עוד הודעת העדכון תכלול עדכון בנושא ביטול ההגבלות הגורפות על כניסתם של כלל החקלאים למרחב התפר, ולא רק עדכון לגבי פתיחת השערים עבור החקלאים שמלכתחילה הוחרגו מההגבלות האמורות. בהחלטה מיום 13.11.2024 נדרש המשיב להגיש תגובה לתגובת העותרים, "בין השאר בהתייחס לאמור בפסקה 26".
10. ביום 26.11.2024 הוגשה תגובה מטעם המשיב, בה נכתב: "בהתחשב בכך שעונת המסיק עתידה להסתיים בסוף חודש דצמבר, המשיב ישוב ויבחן את הדברים לקראת סוף תקופה זו, או אז תתקבל החלטה באשר להמשך מדיניות המשיב, פקודת הסגר אשר תהיה עדכנית באותה העת ומתווה פתיחת השערים החקלאיים באופן קבוע... כל זאת בשים לב לנטען על ידי העותרים בסעיף 26 לתגובתם" (סעיף 27, ההדגשה הוספה, ת.מ.).
11. בסופו של דבר, הוגשה ביום 8.1.2025 הודעת עדכון מטעם המשיב, על פיה ביום 20.12.2024 הוחלט לפתוח שלושה שערים נוספים עבור חקלאים המגדלים "גידולים רב עונתיים", והוחלט כי אין צורך בפתיחתם של שערים חקלאיים נוספים. באשר לחקלאים המגדלים עצי זית – שהוגדרו על ידי המשיב כ"גידולים עונתיים" – בהודעת העדכון נמסר כי באפשרותם "לפנות בבקשות לכניסה למרחב התפר בעונה הרלוונטית ובמידת הצורך יפתחו שערים חקלאיים מתאימים, והכל כפי שנעשה לדוגמא בתקופת המסיק" (סעיף 19).
12. כלומר, בעוד שבתגובה המקדמית נמסר כי המשיב החליט ביום 29.5.2024 כי "תתאפשר כניסה הדרגתית ומבוקרת של חקלאים למרחב התפר בגזרת אפרים ומנשה", וכי השלב הראשון במתווה זה כולל את הסדרת כניסתם של כ-500 חקלאים העוסקים בחקלאות יומיומית אל מרחב התפר דרך חמישה שערים חקלאיים, בהודעת העדכון מיום 8.1.2025 הובהר כי השלב השני והאחרון במתווה זה הוא פתיחתם של שלושה שערים נוספים, שוב רק עבור חקלאים שעוסקים בעבודה חקלאית יומיומית, ולא עבור חקלאים המגדלים עצי זית. על פי התגובה המקדמית, תוצאתו של כל המהלך כולו היא כי כיום קיימים 919 חקלאיים חקלאיים חקלאיים, בעוד שבחודש ספטמבר 2024 הונפקו 520 חקלאיים (סעיף 19). ומה באשר לכל יתר החקלאים, שמגדלים עצי זית באדמותיהם שבמרחב התפר – כ-19,000 חקלאים במספר? מהודעת העדכון של המשיב עולה כי אין לו כל כוונה לבטל את האיסור הגורף על כניסתם למרחב התפר, אלא להפך, מעתה, כל מי שמגדל עצי זית לא יוכל להיכנס למרחב התפר כלל אלא בעונת המסיק. לא מדובר עוד בהסדר זמני, שביטולו נשקל על ידי המשיב על בסיס יומיומי, כפי שנטען במסגרת ההליכים הקודמים שהתנהלו בנושא, אלא זהו ההסדר הקבוע שיחול מעתה והלאה.

טענת המשיב כי התשתית העובדתית של העתירה השתנתה

13. בהודעת העדכון של המשיב נטען כי התשתית העובדתית של העתירה השתנתה ולפיכך דינה להימחק. העותרים יפנו לעניין זה לאמור בתגובתם מיום 2.7.2024 – פתיחתם של שערים חקלאיים עבור המיעוט הזניח של החקלאים העוסקים בעבודה חקלאית יומיומית (או "רב עונתית"), בעוד הרוב המוחץ של החקלאים, העוסקים בגידול עצי זית, עדיין מנועים באופן גורף מלגשת לאדמותיהם, אינה מהווה שינוי בתשתית העובדתית של העתירה שמצדיק את מחיקתה.
14. כמו כן, כאמור לעיל, מלכתחילה נמסר בתגובה המקדמית כי המשיב קיבל החלטה על קיום מתווה שיאפשר כניסה הדרגתית של חקלאים למרחב התפר, וכי בשלב הראשון של מתווה זה תתאפשר כניסתם של כמה מאות חקלאים העוסקים בעבודה חקלאית יומיומית אל מרחב התפר. ואולם, מהודעת העדכון האחרונה של המשיב מתברר כי לא צפוי להיות שום שלב נוסף שבו תתאפשר כניסתם של יתר החקלאים, שאינם עוסקים בעבודה חקלאית יומיומית, אלא בגידול עצי זית, אל מרחב התפר,

וכי כל ההבדל בין השלב הראשון של המתווה האמור לבין השלב השני והאחרון שלו הוא שכעת ייפתחו שלושה שערים חקלאיים, בנוסף לחמישה שנפתחים כבר, ושהתווספו כארבע מאות היתרים על ה-520 שהונפקו כבר, כך שכעת "רק" כ-19,000 מבין כ-20,000 החקלאים שקיבלו היתרים לצרכים חקלאיים בעבר מנועים באופן קבוע ומתמשך מלגשת לאדמות שבמרחב התפר.

15. לא זו בלבד שלא מדובר בהתפתחות משמעותית ביחס למצב שתואר בעתירה, או ביחס להתפתחות העובדתית עליה הודיע המשיב בתגובתו המקדמית, אלא להפך – מהודעת העדכון האחרונה של המשיב מתברר כי גם היישום של כל שלביו של "המתווה המדורג" עליו הודיע בעבר אינו מביא אלא לשינוי זניח ושולי ביותר בהסדרי הכניסה של החקלאים למרחב התפר. אם ניתן היה לחשוב במועד הגשת התגובה המקדמית שבסופה של התכנית המדורגת של המשיב יבוטל האיסור העקרוני על כניסתם של כלל החקלאים למרחב התפר, כעת הובהר שהאיסור לא בוטל, שבפועל הוחלט גם לא לבטלו בהמשך, ושהמתווה המדורג עליו הודיע המשיב בתגובתו המקדמית מתמצה כל כולו אך ביישום ההתחייבות שלו לאפשר לחקלאים העוסקים בעבודה חקלאית יומיומית להיכנס למרחב התפר, בהתאם לאמור בתגובה המקדמית שהוגשה על ידו במסגרת ההליכים הקודמים בנושא **בחודש נובמבר 2023**. ודאי שלא ניתן לראות בכך שינוי במסד העובדתי שמצדיק את מחיקת העתירה.

16. עוד נזכיר כי בפרוטוקול הדיון שהתקיים ביום 13.12.2023 בעתירות הקודמות בנושא מניעת הכניסה הגורפת למרחב התפר (בג"ץ 7945/23 גאנס נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית ובג"ץ 8112/23 רדואן נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית) נכתב כך:

כבוד השופט ד' מינץ: **מה שידוע שזה מאוד דינמי...**

עו"ד רוזנברג: ... **כפי שראש ההרכב אמר הסיטואציה דינמית**... לאחר ה-7/10 כל גורמי הביטחון בגזרה נכנסו לעבות את המכשולים בדרכים המרובות בין דרכי התפר. בעקבות ההטבה לאפשר את המסיק חלק מהחסימות הוסרו... בדרכים אחרות בואכה ישראל הוצבו חסימות לאפשר את המסיק ולמנוע סיכון. **עד כדי כך הדברים דינמיים**... אך אותו **מערך דינמי** נתן את ההיתרים...

כבוד השופט ח' כבוב: התושבים אדוני אומר זה המדרג הנמוך. באיזו סיטואציה הם מוצאים את עצמם? המדינה הציבה את הגדר היכן שהחליטה להציב. באים ואומרים עכשיו משום שזה מחוץ לגדר, גם לא ייכנסו לישראל מתוך סיכון בטחוני. אני מוסיף לכך את הטיעון של אדוני, זה בעייתי. **אז זה לעולמי עד שאותם תושבים יהיו נתונים כבני ערובה להתפתחויות שלא קשורות אליהם?**

עו"ד רוזנברג: כל מי שנוכח כאן מסגל ועד תת אלוף מבין את זה. אז כבר בתקופה הקצרה יחסית של העתירה **אנו רואים את הדינמיקה. תסמכו עלינו, אנו מעת לעת בוחנים**. כבר מתקופת חייה של העתירה אנו מראים את הדברים באופן מעשי. לכן, אני לא סבור שיש פה אמירה או רצון להגיע לסיטואציה שתהיה תסיסה או משהו כזה. גם מתוך הבנה של מרקם החיים...

כבוד השופט ח' כבוב: **אך כן ניתן לרשום שהעניינים נדונים מעת לעת לצמצם את הנזקים שנגרמים גם לחקלאים וגם לתושבים**.

עו"ד רוזנברג: **כן... כן הדברים נעשים**. כל העת הדברים נעשים גם מתוך שיח מול ראשי המועצות בצד הפלסטיני. זה דבר חשוב מבחינתנו... כן ההגבלות לא פשוטות... אנו מודעים לכך... למרות כל זאת הולכים למעבר של בחינה ולא של שלטר שירד.

פרוטוקול הדיון בבג"ץ 7945/23 ובג"ץ 8112/23 מצורף ומסומן ת/1.

17. כלומר, מלכתחילה טענתו של המשיב היתה שהסדרי הכניסה למרחב התפר המוחלים על ידו מאז יום 7.10.2023 אינם קבועים, אלא מדובר במדיניות דינאמית, שנבנתה כל העת מתוך מגמה של צמצום הפגיעה בחקלאים. דברים אלו אף עמדו ביסוד פסק הדין שדחה את העתירות הקודמות. על כן, לא ניתן לראות בשינויים מינוריים שחלו בהסדרי הכניסה למרחב התפר במהלך השנה הקודמת שינוי מהותי בתשתית העובדתית של העתירה המצדיק את מחיקתה – שהרי לפי טענתו של המשיב,

השינויים בהסדרי הכניסה למרחב התפר הם חלק אינהרנטי ממדיניות הכניסה למרחב התפר הננקטת על ידיו מאז יום 7.10.2023. על כן, אפילו אם היו מונהגים שינויים משמעותיים ותכופים בהרבה בהסדרי הכניסה למרחב התפר מאלה שהונהגו בפועל, כפי שניתן היה לצפות לאור טענות המשיב בהליכים הקודמים, לא היה בכך כדי להצדיק את מחיקת העתירה, שכן הדבר עדיין היה נכלל בגדרי המדיניות עליה הצהיר המשיב במסגרת ההליכים הקודמים, ואילו בקשתם של העותרים היא שמדיניות זו תבוטל ושיושבו על כנם הסדרי משטר ההיתרים שהונהגו עד ליום 7.10.2023.

החלטת המשיב מנוגדת לדין

18. לא זו בלבד שהודעת העדכון של המשיב אינה מעידה על שינוי משמעותי במצב העובדתי, אלא להפך – מהודעת העדכון עולה, למעשה, כי המשיב החליט להנהיג על בסיס קבוע את המדיניות שנתקפה בעתירה, על פיה כל מי שמגדל עצי זית במרחב התפר – הרוב המכריע של החקלאים שאדמותיהם מצויות במרחב התפר – מנוע מלגשת לאדמתו למעט בתקופת המסיק, ורק מיעוט זעיר מקרב החקלאים יוכל לגשת לאדמותיו. החלטה זו מנוגדת לדין.

19. ראשית, כמפורט בעתירה, הפסיקה כרכה את שאלת החוקיות של החלטה על הקמתה של גדר ההפרדה בתוך הגדה המערבית בשאלה האם ננקטים הסדרי כניסה למרחב התפר שמצמצמים את הפגיעה של הגדר בחקלאים למינימום ההכרחי ומשמרים ככל האפשר את מרקם החיים שהתקיים באזור לפני סגירתו. ההסדר עליו הודיע המשיב בהודעת העדכון האחרונה שלו, על פיו כל מי שמגדל עצי זית באדמתו שבמרחב התפר לא יוכל לגשת לאדמתו אלא בעונת המסיק – וזאת לא כהסדר זמני וקצר-מועד שננקט בשל התפרצות של נסיבות ביטחוניות קיצוניות ובלתי נשלטות, אלא כהסדר קבוע שיעמוד לטווח ארוך – מנוגד באופן מובהק לפסיקה בעניין גדר ההפרדה ואף מהווה, למעשה, **ביטול של משטר ההיתרים** כפי שאושר בפסיקה. אם המשיב אינו מאפשר יותר לחקלאים לגשת לאדמותיהם שבמרחב התפר באופן סדיר, ככלל, הרי שנשמטת ההצדקה שניתנה בפסיקה להקמה של גדר ההפרדה בתוך הגדה המערבית, שכן לא ניתן עוד לומר שהפגיעה של הגדר בחקלאים היא מצומצמת ומידתית.

20. יצוין כי גם החקלאים שכן מקבלים היתרי כניסה למרחב התפר כיום, כיוון שהם עוסקים בעובדה חקלאית יומיומית ואינטנסיבית, מקבלים היתרי "צרכים אישיים" בתוקף קצר – בין חודש לשלושה חודשים – וזאת בניגוד לפסק הדין בבג"ץ טעמה.

21. שנית, לא יתכן שמדיניות פוגענית שננקטה בעקבות מצב ביטחוני חריג, דרמטי וחסר תקדים, תיוותר על כנה למשך תקופה בלתי מוגבלת, גם כאשר הנסיבות שהובילו לקביעתה השתנו מאז לבלי הכר. המשיב מייחס את החלטתו על מניעת הכניסה של החקלאים לאדמותיהם שבמרחב התפר לאירועי יום 7.10.2023 ולמלחמה שפרצה בעקבותיהם. אולם, מדיניותו של המשיב לא בוטלה מאז ועד היום, וכעת המשיב אף הודיע כי אין בכוונתו לבטלה גם בהמשך, וזאת על אף שמאז החלטה של אותה המדיניות, הלחימה בתוך שטח ישראל הסתיימה, המלחמה ברצועת עזה התנהלה בעוצמה רבה ועם הזמן הצטמצמה ולבסוף אושר הסכם להפסקת אש ולהשבת החטופים, והמלחמה בגבול הצפון הסתיימה גם היא בהפסקת אש. האמנם יתכן שלכל ההתפתחויות הדרמטיות שחלו מאז יום 7.10.2023 ועד היום לא תהיה כמעט שום השפעה על הסדרי הכניסה של החקלאים למרחב התפר, שנקבעו על בסיס המצב העובדתי של יום 7.10.2023? האמנם יתכן שבזמן שמלחמות ארוכות ועקובות מדם יכולות להתחיל ולהסתיים, הדבר היחיד שלא ניתן לשינוי או לפשרה בשום אופן הוא מניעת הגישה של חקלאים תושבי הגדה המערבית למטעי הזיתים שלהם?! וזאת כאשר במסגרת ההליכים הקודמים, שהתנהלו בסמוך לפרוץ המלחמה, המשיב הדגיש שמדובר במדיניות דינאמית, כאמור.

22. בנוסף יוזכר כי כבר מראשית המלחמה, המשיב כן מצא מקום להחריג קבוצות אחרות מהגבלות התנועה הגורפות שהחיל על הפלסטינים תושבי הגדה המערבית. בעתירה הוזכר כי על פי פרסומים בתקשורת, המשיב אישר **כבר בחודש דצמבר 2023** את כניסתם של אלפים רבים של פועלים פלסטינים לעבודה בהתנחלויות ובמפעלים ישראלים בגדה המערבית, והצבא והשב"כ אף תמכו כבר אז בחידוש הכניסה של פועלים פלסטינים מהגדה המערבית לישראל. המשיב לא חלק על כך. בהמשך, בתגובה המקדמית שהגיש המשיב בבג"ץ 4966/24 עויס נ' **המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית** – עתירה שעסקה במניעת הגישה הגורפת של בעלי עסקים ועובדים למרחב התפר מאז יום 7.10.2023 – נמסר כי בעלי היתרי כניסה למרחב התפר לצרכים מסחריים הוחרגו מהסגר, בכפוף לקריטריונים מסוימים, בחודש אפריל 2024, וכי בראשית חודש מאי 2024 הוחלט לבטל את הקריטריונים האמורים ולשוב ולאפשר כניסה סדירה של בעלי היתרים לצרכים מסחריים למרחב התפר, בכפוף לבדיקה פרטנית. כלומר, לא מדובר במדיניות שלא ניתן לשנותה, אלא שהמשיב ככל הנראה אינו רואה **חשיבות** בשינוי מדיניותו, בכל הנוגע לחקלאים שאדמותיהם מצויות במרחב התפר. העותרים חולקים על עמדה עקרונית זו של המשיב וסבורים שהיא מנוגדת לפסיקה בנושא גדר ההפרדה ומשטר ההיתרים.

העתק התגובה המקדמית שהוגשה בבג"ץ 4966/24 מצורף ומסומן **ת/2**.

23. יודגש כי גם בתגובה המקדמית לעתירה זו וגם בהודעת העדכון של המשיב מיום 8.1.2025 לא הובא כל נימוק שיצדיק את ההחלטה שלא לבטל את ההגבלות על כניסת החקלאים למרחב התפר בחלון הזמן ולא ניתן כל מענה לטענות המשפטיות שבעתירה. המשיב אפילו לא טען שהמדיניות שנתקפה בעתירה היא הכרחית גם עתה מבחינה ביטחונית, וכל שכן שלא הביא תימוכין לכך, אלא הטענה היחידה שהועלתה על ידיו היא שחל שינוי בתשתית העובדתית של העתירה מאז הגשתה. משכך (וכיוון שאין ממש בטענה זו של המשיב, כאמור לעיל), יש משנה חשיבות להתערבות של בית המשפט הנכבד לטובת הנפגעים ממדיניותו של המשיב.

טענת המשיב כי מדיניותו אינה פוגעת בחקלאות

24. בהודעת העדכון נטען כי כעת מתאפשרת כניסתם של כלל החקלאים המגדלים "גידולים רב עונתיים" למרחב התפר באופן סדיר, וכי מי שמגדל "גידולים עונתיים" – בעיקר עצי זית – יוכל "לפנות בבקשות לכניסה למרחב התפר בעונה הרלוונטית ובמידת הצורך יפתחו שערים חקלאיים מתאימים" (סעיף 19), ועל כן, לטענת המשיב, "הלכה למעשה לא קיימת פגיעה באפשרות החקלאים לגדל גידולים חקלאיים במרחב התפר וממילא אין כל עילה להתערבות במדיניות המשיב" (שם).

25. ראשית, אפילו אם היה ממש בטענת המשיב כי מדיניותו אינה פוגעת "באפשרות החקלאים לגדל גידולים חקלאיים", מדיניותו של המשיב ודאי פוגעת בזכויות היסוד של בעלי האדמות. לא יכול להיות ספק שמניעת הגישה של תושב מוגן לאדמה שבבעלותו הפרטית, ושמצויה בשטח הכבוש, פוגעת בזכויות היסוד שלו לקניין ולחופש תנועה. פגיעה זו היא קשה במיוחד כאשר מדובר במניעה ממושכת, המוטלת באופן גורף, על בסיס השתייכות לאומית-אתנית, ומבלי שקיימת טענה ביטחונית פרטנית כלשהי כלפי הנפגע. לא בכדי נקבעו מלכתחילה הסדרי משטר ההיתרים, המאפשרים לבעלי האדמות לגשת לאדמותיהם שבמרחב התפר, בהיעדר מניעה ביטחונית, ללא תלות בסוג הגידולים שלהם, וזאת במציאות הביטחונית הקשה של האינתיפאדה השנייה – שכן אחרת זכויות היסוד של בעלי האדמות היו נפגעות באופן בלתי מידתי.

26. בבג"ץ טעמה נקבע במפורש כי זכותם של החקלאים לגשת לאדמותיהם שבמרחב התפר אינה תלויה בתפוקה של עבודתם החקלאית, אלא המשיב מחויב לאפשר לחקלאים לגשת לאדמותיהם גם בשל הערך הרגשי, התרבותי והמשפחתי של עיבוד האדמות בהתאם למסורת הנהוגה במקום; בשל הפגיעה

של מניעת הגישה לאדמות בזכות הקניין של בעלי האדמות; ובשל התחייבותה של המדינה לשמור על מרקם החיים של תושבי הגדה המערבית הנפגעים מגדר ההפרדה (סעיפים 53-55, 71-73 ו-79 לחוות דעתה של כב' השופטת ברק-ארז). בחוות הדעת של כבוד הנשיאה חיות נקבע כי ככלל, יש לתת היתרים בתוקף לשנתיים לבעלי האדמות "גם אם אין ברצונם או ביכולתם של בעלי הקרקעות לקיים "ייצור בר-קיימא", אלא הם מבקשים לשמר את זיקתם לקרקע בדרך אחרת" (סעיפים 14-17). כלומר, לבעלי האדמות יש זכות לגשת לאדמותיהם שבמרחב התפר גם אם המשיב סבור שעבודתם החקלאית אינה הכרחית או מועילה.

27. שנית, מדיניות המשיב, במסגרתה נמנעת הגישה של כלל החקלאים למטעי הזיתים שבמרחב התפר במשך כמעט כל השנה, אכן פוגעת בהם גם בהיבט החומרי והפיזי.

28. קודם כל, בעתירה הובאו דוגמאות קונקרטיות לכך שהיעדרותם הממושכת של החקלאים מהאדמות שבמרחב התפר הביאה, כבר אז, לגניבה של יבול ולהשתלטות של ישראלים על האדמות והפיכתן לאדמות מרעה ולאתרי פסולת. כמו כן, בתגובת העותרים מיום 2.7.2024 צוין כי בחודש יוני פרצו שריפות במשך יומיים באדמות קפין שבמרחב התפר, לאחר שנמנע מהחקלאים לגשת לאדמות ולבצע את העבודות החקלאיות הנדרשות לצורך מניעת השריפות. בתגובת העותרים מיום 11.11.2024 נמסר כי כאשר נפתחו לבסוף השערים החקלאיים שבנפת סלפית לצורך מסיק הזיתים, לאחר שנה שלמה שבה נמנעה כניסתם של החקלאים למרחב התפר, מתנחלים מאלקנה מנעו בתחילה את פתיחת השערים ולאחר מכן הגיעו לאדמות החקלאיות שבמרחב התפר ותקפו את החקלאים וגירשו אותם מאדמותיהם. סביר להניח שהתגובה האלימה של המתנחלים לנוכחותם של החקלאים באדמותיהם הושפעה מכך שהם נעדרו מהאדמות במשך תקופה ארוכה והמתנחלים התרגלו לכך.

29. בנוסף, טענת המשיב כי אין צורך בעיבוד אדמות שבהן גדלים עצי זית, למעט בתקופת המסיק, אף אינה נכונה מבחינה עובדתית, גם לשיטתו של המשיב עצמו בעבר. כפי שצוין במכתבו של המוקד להגנת הפרט מיום 21.12.2023, שצורף לעתירה כ-ע/24, במסגרת בג"ץ טעמה ובמסגרת בג"ץ 2205/23 **ראש המועצה המקומית עאנין, מוחמד עיסא נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית** המשיב הגיש מסמכים שנכתבו מטעמו ושעל פיהם לצורך גידול עצי זית, נדרשות פעולות חקלאיות של חריש ראשון, חריש שני, גיזום, ריסוס, דישון ומסיק, במהלך החודשים ינואר, פברואר, מרץ, אוקטובר, נובמבר ודצמבר. בנוסף, בחוות הדעת של קמ"ט חקלאות של המשיב מיום 28.9.2016, שהוגשה במסגרת בג"ץ טעמה, הודגש כי "ענף החקלאות מהווה היום נדבך חשוב בכלכלה הפלסטינית, ומקור פרנסה עיקרי להרבה מאוד משפחות, בהעדר מקורות פרנסה אחרים. לכן יש צורך חיוני לאפשר פעילות חקלאית תקינה במרחב התפר. המשך פעילות חקלאית תקינה מתבטא בלאפשר כניסה מסודרת של חקלאים לעיבוד אדמותיהם" (סעיפים 4-5).

30. מעבר לכך, מהעותרים נמסר כי בשל הסגירה הממושכת של מרחב התפר בפניהם, מצבן של החלקות התדרדר, האדמות החקלאיות והעצים הוזנחו והחלקות הפכו פראיות. כעת נדרשות עבודות חקלאיות של חריש, גיזום וריסוס במטעי הזיתים. העותרים ציינו כי ישנה מחלה מדבקת בשם טווס, שפוגעת בעלים ובפריחה של העצים, והיא גורמת לנזקים ארוכי טווח לתפוקה של עצי הזית ולאיכות השמן, ועל כן יש צורך מיוחד בריסוס העצים, בנוסף לריסוס הרגיל של העשבים. כלומר, גם אם מסתכלים רק על ה"צרכים" של הגידולים החקלאיים, ולא על הזכויות של בעלי האדמות, טענת המשיב כי עצי הזית אינם נפגעים כתוצאה ממניעת הגישה של החקלאים לאדמות, למעט בעונת המסיק, אינה נכונה.

31. עוד יוזכר כי חקלאים רבים שאדמותיהם מצויות כיום מעבר לגדר ההפרדה גידלו גידולים הדורשים עיבוד רציף ויומיומי עד להקמתה של גדר ההפרדה, אך נאלצו לחדול מכך ולהסתפק בגידול עצי זית

בלבד, בשל היעדר הרציפות של הגישה לאדמותיהם מאז החלתו של משטר ההיתרים. על פי חוות דעת תכנונית שהוגשה על ידי העותרים בבג"ץ 2205/23 **ראש המועצה המקומית עאנין, מוחמד עיסא נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית**, במסגרת תגובתם מיום 1.8.2023, "הגבלת הגישה אל האדמות על ידי קביעת שערים והחלת משטר ההיתרים על אדמות הכפר מעבר לגדר ההפרדה פגעה באופן מהותי ביכולת התושבים לעבד את הקרקעות ובמיוחד את הגידולים הדורשים טיפול יומיומי והשקיה כמו גידול ירקות" (סעיף ז). כעת המשיב מבקש להיבנות מהפגיעה שכבר נגרמה לחקלאים כתוצאה מהחלתו של משטר ההיתרים ועל בסיסה להצדיק מניעת גישה כמעט מוחלטת לאדמותיהם שנכלאו מעבר לגדר ההפרדה, בטענה שעצי הזית שבהם נאלצים החקלאים להסתפק כיום, בעקבות המניעה מהם לגדל גידולים שדורשים גישה סדירה ורציפה לאדמות, אינם דורשים עיבוד יומיומי. מהלך זה אינו צודק ואינו ראוי.

העתק מחוות הדעת התכנונית מצורף ומסומן **ת/3**.

32. על כן, בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע דיון בעתירה בהקדם.

23 בינואר 2025.

תהילה מאיר, עו"ד
ב"כ העותרים

[ת.ש. 125523]